

מסורת הש"ס
 א. בכורות לז, ב. תמורה לז, ב. תוי"כ ויקרא כז, יא (בשנינו). ילק"ש תורה תרעו.
גרסות
 אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' בכתי"מ חסרות מלים אלה.
 שנפדין בכתי"מ: שיפדו. קריבה לה' בכתי"מ ובמקבילות: קריבה. שרת שנטמאו בכתי"מ: שרת.
 שלא נאמר פדיון אלא בבהמה בכתי"מ חסרות מלים אלה.
 והני נמי בכתי"מ: והני. כטהורים בכתי"מ: כי טהורין.
 דעצים ולבונה לאו בני אשווי אוכלא ניהו אלא חיבת הקודש משוה להו אוכלא בכתי"מ חסרות מלים אלה.
 דעצים כמה יש בכתי"מ: עצים כמה.

שכן דבר שהתקדש מהיותו בכלי שרת לא אשכחן [?] מצאנו] בו שמיפריק [נפג]. למעלה נאמר כי התורה קוראת לבעל מום "טמא", ושואלים: ובעל מום היכא איקרי [היכן נקרא] בתורה "טמא"? דתניא [שכן שנויה ברייתא]. מה שנאמר בפדיון קדשים "ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' והעמיד את הבהמה לפני הכהן. והעריך הכהן אותה בין טוב ובין רע כערכך הכהן כן יהיה. ואם גאול יגאלנה ויסף חמישיתו על ערכך" (ויקרא כז, יא - יג) - בבהמות שהן בעלי מומין שנפדין הכתוב מדבר, ונקראות "טמאות" משום שאינן ראויות להקרבה. ודנים בדבר: אתה אומר כי בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר, או אינו אלא בבהמה טמאה ממש הכתוב מדבר, כמשמעו של מקרא. ולהורות שאם הקדיש בעל חיים טמא - הריהו נפדה? כשהוא, הכתוב באותה פרשה, שב ואומר: "ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ויסף חמישיתו עליו..." (שם כז) - הרי בהמה טמאה ממש כבר אמורה שהיא נפדית, הא [הרי] מעתה מה אני מקיים (כיצד אני מסביר) את הכתוב "ואם כל בהמה טמאה"? - בבעלי מומין שנפדו (שהריהם נפדים) הכתוב הזה מדבר. וממשיכים ודנים בהלכה זו: יכול יהא הדין שיפדו קדשים אף על מום עובר שנפל בהם? לכך תלמוד לומר (מלמדנו הנאמר) בהמשך כתוב זה "אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' - אין הדברים אמורים אלא במי שאינה קריבה לה' כל עיקר, יצתה (יצאה) זו שיש בה מום עובר שאמנם אינה קריבה היום כשהיא בעלת מום, ואולם הריהי קריבה למחר (לאחר זמן) כשיעבור המום. ומכאן למדנו, שבעל מום נקרא בתורה "טמא". מותיב [מקשה] רב הונא בר מנחם על דברי שמואל, האומר שאף המנחות והנסכים הטהורים נפדים, כיון שעדיין לא התקדשו בכלי שרת, ממה ששינו במשנתנו כי העופות והעצים והלבונה וכלי שרת שנטמאו - אין להן פדיון, שהרי לא נאמר פדיון אלא בבהמה. ויש לדון בדברים: בשלמא [נניח. זה מובן] מדוע עופות אינם נפדים - שכן בקדושת הגוף ניהו [הם] קדושים, ולא נאמר פדיון בקדושת הגוף אלא בבהמה בלבד. אלא עצים ולבונה שעדיין לא התקדשו בקדושת הגוף בנתינתם בכלי שרת, שנטמאו, וכן כלי שרת עצמם שנטמאו, שאינם קדושים בקדושת הגוף - ליפרקו [שיי'פדו]! אלא לאו [האם לא] טעם הדבר הוא משום שכלל הוא בפדיון הקדשים כי טהורין בעלמא [בכלל] אין נפדין, ואף שאינם קדושים בקדושת הגוף. ומעתה הני [אלה, עצים ולבונה וכלי שרת שנטמאו]. נמי [גם כן] אינם נפדים, שכן אף על גב [אף על פי] שנטמאו - כטהורים דמו [הם נחשבים]. שכן עצים ולבונה - לאו בני אשווי אוכלא ניהו [לא בני העשות אוכל הם]. ומשום כך הם לא היו צריכים להיות טמאים כלל, אלא חיבת הקודש משוה להו אוכלא [עושה אותם כאוכל] שיקבלו טמאה. וכן עצים כל כמה (עוד) שלא משפי להו לגזירין [לא משפה. מקציע אותם לגזירי עץ] הם לא מיתכשרי [לא מתכשרים] לקבל טמאה. וכן לבונה נמי [גם כן] כל כמה שלא קידשה בכלי שרת - לא מיתכשרה [לא התכשרה] לקבל טמאה. וכן כלי שרת נמי [גם כן] הואיל ואית להו [ויש להם] טהרה במקוה נחשבים הם כטהורים, ואינם נפדים. הרי שקדשים טהורים אינם נפדים, ושלא כדברי שמואל!

דמכילי שרת לא אשכחן דבר דמיפריק - לאחר שקדש כלי שרת. ואפילו נהמה נעלת מוס שנאמר זה פדיון, לאחר שקדשה כלי שרת, כגון ששטט - לא אשכחן זה פדיון. ואם בבהמה הטמאה וגו' - וכתיב בתורה "והעריך אותה" וגו', אלמא נפדין. טמאה ממש - כגון סוס וגמל וממור. כשהוא אומר - למטה מאותה פרשה "ואם נהמה טמאה ופדה" וגו'. מומין קבועין ועוברין - מפרש נצורות (לו, ג). מותיב רב הונא - לשמואל. עופות קדושת הגוף ניהו - דהן ענמן קרינן, ואין לריבין קדושת כלי. אלא עצים ולבונה - שלא קידשם כלי, וכלי שרת - כי נטמאו, ליפרקו. דהא לאו קדושת הגוף ניהו, אלא מכשרי קרבן הסו' אלא לאו, משום דמנחות ונסכים טהורים - אין נפדים, והני אף על גב דנטמאו כו', ועצים לאו בני קבולי טמאה ניהו אלא משום חיבת הקודש - דכתיב "והבשר" - לרבות עץ ולבונה. והני מילי, כי משפי להו ונסמן ומייפן לגזירין לנפקיות יפות, דמזו למערכה.

דמכילי שרת לא אשכחן דבר דמיפריק - לאחר שקדש כלי שרת. ואפילו נהמה נעלת מוס שנאמר זה פדיון, לאחר שקדשה כלי שרת, כגון ששטט - לא אשכחן זה פדיון. ואם בבהמה הטמאה וגו' - וכתיב בתורה "והעריך אותה" וגו', אלמא נפדין. טמאה ממש - כגון סוס וגמל וממור. כשהוא אומר - למטה מאותה פרשה "ואם נהמה טמאה ופדה" וגו'. מומין קבועין ועוברין - מפרש נצורות (לו, ג). מותיב רב הונא - לשמואל. עופות קדושת הגוף ניהו - דהן ענמן קרינן, ואין לריבין קדושת כלי. אלא עצים ולבונה - שלא קידשם כלי, וכלי שרת - כי נטמאו, ליפרקו. דהא לאו קדושת הגוף ניהו, אלא מכשרי קרבן הסו' אלא לאו, משום דמנחות ונסכים טהורים - אין נפדים, והני אף על גב דנטמאו כו', ועצים לאו בני קבולי טמאה ניהו אלא משום חיבת הקודש - דכתיב "והבשר" - לרבות עץ ולבונה. והני מילי, כי משפי להו ונסמן ומייפן לגזירין לנפקיות יפות, דמזו למערכה.

תוספות

אף על גב דנטמאו כטהורים דמו - מלדא קאמר "טהורים ניהו" משמע דמקבלי טמאה, אלא דלא חשיבא טמאה. ותימא: דבפרק "כל הפסולין" (זבחים לד, א) אמרינן: והאמר מר, "והבשר" - לרבות עצים ולבונה? הכא במאי עסקינן: כגון שקדשו בכלי. ואף על גב דאליבא דרבא מסיק הכי, אביי נמי לא פליג בהא! ויש לומר: דהתם - מדאורייתא, והכא מדרבנן. והכא נמי הא קאמר: עצים כמה דלא משפי להו לגזירין, דלא מיתכשרי - משמע דאז מקבלי טמאה מדאורייתא. וקדושת כלי דהתם - היינו שיפוי גזירין דהכא. ובקונטרס פירש התם דמייירי בעצים שחתה במחתת כלי שרת מעל המזבח עם גחלים, ולפיכך צריך לומר דהכשר של שיפוי גזירין דהכא - דרבנן. ולא יתכן פירוש זה, דבמסכת תמיד (כח, ב) משמע שהיה חותה מן המאכלות הפנימיות. וגם אין לפרש דמייירי אליבא דרבי ב"הקומץ רבה" (מנחות כג, ב) במתנדב עצים, דעצים קרבן ניהו ובעו כלי שרת - דהא מסיק התם דנעשה כמי שקרבו מתירין, דתנן: כל שאין לו מתירין - משקדש בכלי. ולרבי הא אמרינן: עצים טעונין קמיצה - אלמא יש להן מתירין. אף על גב דבפרק "הקומץ רבה" (שם) אמר שהקומץ והשירים הכל למזבח - אלמא קדושת כלי דהתם היינו שיפוי גזירין דהכא ובעצי המערכה. ומתוך לשון הקונטרס משמע דכמה דלא משפי להו לגזירין - טהורין לגמרי, ו"כטהורין דמו" לאו דוקא, אלא טהורין ממש. ואם תאמר: וכי משפי להו לגזירין בקורדום, היכי מקדשי? והא קורדום אינו כלי שרת, כדמשמע בתוספתא, דתניא: השואל קורדום של הקדש מחבירו ביקע בו, ובא חבירו וביקע בו - כולך מעלו. נתנה לחבירו, וחבירו לחבירו - הראשון מעל, והשני לא מעל. ובעולה אינו כן, נתנה לחבירו וחבירו לחבירו - כולך מעלו. ואמר בפרק "השואל" (בבא מציעא טז, א): המשאל קורדום של הקדש - מעל לפי טובת הנאה שבו, וחבירו מותר לביקע בו בתחילה! ויש לפרש: דקורדום דהתם - לא במיוחד לעצי מערכה מייירי. אבל כלי שרת היה להם, מיוחד לעצים, שמשפן ומנסרן ומייפן לעשות בקיעות יפות דחזו למערכה. ואם תאמר: וכיון דקורדום דתוספתא לאו כלי שרת הוא, אמאי מעל השני? הא מכיון דבקע הראשון ומעל בו - יצא לחולין, דתנן במסכת מעילה (יט, ב): אין מועל אחר מועל במוקדשין, אלא בהמה וכלי שרת בלבד. כיצד? רכב על גבי בהמה, ובא חבירו ורכב, ובא חבירו ורכב - כולך מעלו. שמה בכוס של זהב, ובא חבירו ושתה, ובא חבירו ושתה - לא מעלי? קדתינן התם בטר ההיא דקורדום. וקתני בה "נתנה לחבירו" - הוא מעל, וחבירו לא מעל עד שידור תחתיה שוה פרוטה". ופריך עלה התלמוד בפרק בתרא דמעילה (כא, ב) ובפרק קמא דחגיגה (י, ב): מכדי מיגול גולה, מה לי הוא, מה לי חבירו? ומשני: בגזבר המסורות לו אבני בנין עסקינן. ולכך יוצא הקורדום כולו לחולין כשנותנו לחבירו, שהרי מוציאו כולו מרשות הקדש. אבל כשמבקע בו, והוא סבור שהוא שלו - אינו מוציאו מרשות הקדש, אלא הנאת הביקוע. כיון דגזבר הוא, ועדיין בידו - אינו יוצא מרשות הקדש. ולכך מועלין כולך - שאין הקורדום מתחלל על ידי הביקוע. אבל איניש בעלמא, שאינו סבור שהוא שלו כי מבקע ביה - מיגול גוליה, ומפיק ליה מרשות הקדש, ומתחללת הקדושת דמים

קיינים

בבעלי מומין שנפדין הכתוב מדבר יש ששאלו: שמה הכתוב מדבר דווקא בבעל מום מעיקרו, אבל תם שנעשה בעל מום מן התורה אין לו פדיון? והשיבו כי מן הכתוב "כל בהמה טמאה" משמע כי אף תם שנעשה בעל מום הוא בר פדיון. או באופן אחר: מן הכתוב "אשר לא יקריבו" משמע שמדובר בשהקדשה להקרבה ורק עתה אינה יכולה להקרבה, ובדאי מדובר בו שהיתה בתחילה תמה. גם יש לומר (וכן עולה מפירוש רש"י לתורה) שיעקר הכתוב בא ללמד שאין פדיון לתמימים, שלא נאמר שהבהמה כמנחה, שעד שלא התקדשה בכלי (ולענייננו, קבלת הדים במוקד) יש לה פדיון (חריב).
 הא מה אני מקיים ואם כל בהמה טמאה שאלו התוס' בטוגיה בתמורה (לג, א): מנין לנו שהפסוק "ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה..." עניינו בעלי מומים, והפסוק "ואם בבהמה הטמאה ופדה" עניינו טמאים, שמה נאמר להיפך: שהפסוק "ואם כל בהמה טמאה" עניינו טמאים, והפסוק "ואם בבהמה הטמאה" עניינו בעלי מומים? והשיבו, שהנאמר בהמשך הכתוב הראשון "בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה'" בסתם, מורה שאין המדובר בבהמה טמאה ממש, אלא בוו שהיא טמאה מהקרבה לה, אבל מותרת לאכילת בני אדם, והרי זו בעלת מום.
 על מום עובר המומים האוסרים את הבהמה לקרבן נאמרו במקרא (ויקרא פרק כב) והתפרשו בתלמוד במסכת בכורות. בין המומים מבחינים בין המומים הקבועים שאינם ניתנים לריפוי, ולכן הבהמה פסולה לעולם להקרבה (כגון שנקטעה רגלה), לבין המומים

העוברים, שבשעה שהם נמצאים בבהמה הם פוסלים אותה לקרבן, אבל לאחר שנתרפאו שוב כשרה הבהמה לקרבן. ובהמה שיש בה מום עובר - קדושתה עליה, ולכן חלים עליה כל הדינים והאיסורים הנוגעים לקרבן, וכל עוד אין בה מום קבוע, אינה נמכרת ויוצאת לחולין.
 דעצים ולבונה לאו בני אשווי אוכלא ניהו אלא חיבת הקודש... המפרשים הסיקו מכאן כי עצים ולבונה, גם קודם שהתכשרו בכלי, הריהם נטמאים משום חיבת הקודש על כל פנים מדרבנן, ואולם לענין פדיון הריהם נידונים כטהורים ואינם נפדים (תוס', שרית הרשב"א. ושלא כשיטת הראשונים האומרים שעצים ולבונה לפני שניתנו בכלי, טהורים, רשבי"א בתשובותיו לשיטת רש"י, תוס' חולין לו, א, ר"ד). ואחרונים שאלו: אם העצים והלבונה טמאים, מדוע לא יהיה להם פדיון? והסבירו כי בדומה לדינו של טבול יום שנגע במנחה שלא התקדשה עדיין בכלי, שהיא נפסלת בגניעה זו. שאף שאין יונה כקודש, מכל מקום אף אינה כחולין אלא כתרומה הנפסלת במגע טבול יום (תוספתא טהורין פ"א, וכנפסק ברמב"ם הלכות אבות הטהומה פ"א ה"ג), והוא הדין בלבונה ועצים, שהריהם כתרומה מדרבנן. ולכך הריהם מקבלים טמאה קודם שניתנו בכלי. שאף שאינם ראויים למאכל, וגם אין מקום לומר שיש בהם משום "חיבת הקודש" לפני שניתנו בכלי, הריהם נטמאים מדברי הכתובים. וכיון שאין בהם טמאה משום צד הקדושה שבהם, אלא משום סיבה אחרת, שוב אין טמאה שכוו גורמת להם שייפדו. והוא שאמרו "כטהורין דמו" (אבי עזרי, יו"ט).

ובשרו של שור הנסקל (שנגמר דינו בבית דין להיסקל), ובשרה של עגלה ערופה, ובשרם של צפורי מצורע, ובשרו של פטר חמור שנערף כדינו, ובשר שהתבשל בחלב, שאף שהם אסורים באכילה – מכל מקום כולם משמאין (ראויים לקבל) טומאת אוכלין. ר' שמעון אומר: כולן אין מטמאין טומאת אוכלין, משום שהם אסורים בהנאה, ואינם נחשבים כאוכל. ואולם מודה ר' שמעון בבשר שהתבשל בחלב שמשמא טומאת אוכלין, וטעם הדבר: הואיל והיתה לו, לכל אחד מהם, לבשר ולחלב, שעת הכושר (ומן שהיה ראוי בו) לקבל טומאה, לפני שהתבשל כחדו. ואמר רב אסי, אמר ר' יוחנן: מאי טעמא [מה טעם] שיטתו של ר' שמעון שדבר האסור בהנאה אינו מיטמא טומאת אוכלין? – נאמר "מכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא..." (ויקרא י"א, ל"ד), ובא כפל הלשון "האוכל אשר יאכל" להורות: דווקא אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים – הוא הקרוי אוכל לענין קבלת טומאת אוכלין. ואולם אוכל שאי (שאיין) אתה יכול להאכילו לאחרים – אינו קרוי אוכל לענין זה. ומכאן שהאסור בהנאה, שאסור להאכילו גם לאחרים, אינו נחשב אוכל לענין קבלת טומאה. ומסכים ר' אושעיא את שמועתו: הא [הר"ן] כשפיגל במנחה נמי [גם כן] נאסרה המנחה בהנאה, ואוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוא, ולכן לדעת ר' שמעון אינה טומאת אוכלין. ומקשים: אי הכי [אם כן] היא שיטת ר' שמעון, שכל אוכל שאין אתה יכול להאכילו לאחרים – אינו מקבל טומאה, מעתה בשר שהתבשל בחלב נמי תיפוק ליה [גם כן יצא]. יילמד, לו לר' שמעון]. שראוי לקבל טומאת אוכלין משום שאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים הוא. בשר וחלב נאסרים בהנאה. דתניא [שכן שנויה ברייתא]. ר' שמעון בן יהודה אומר משום (בשם) ר' שמעון: בשר שהתבשל בחלב אף שהוא אסור באכילה, מותר בהנאה, שכן נאמר באיסור בשר וחלב "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו" (דברים י"ד, כא), ולהלן [ושם, בספר שמות] הוא הכתוב אומר "ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו" (שמות כ"ב, ל). מה להלן בשר טריפה (שנאמר בו "אנשי קודש") אסור באכילה אבל מותר בהנאה, אף כאן בשר שהתבשל בחלב (שנאמר בו "עם קדוש") אסור באכילה ומותר בהנאה! ודא [טעם] מדוע בשר בחלב מקבל טומאה, ועוד טעם נוסף קאמר [הוא, ר' שמעון אמר]. ומפרטים: טעם דא [אם]. משום שאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים הוא, ולכן הריהו נקרא אוכל לענין קבלת טומאה. ועוד טעם, משום שאף לדידיה נמי [גם עצמו]. לשראל, שעתה הוא אסור באכילתו, גם כן הרי היתה לו לבשר זה וכן לחלב שעת הכושר שבו היו מותרים באכילה, ולכן אף עתה הריהם ראויים לקבל טומאה.

מסורת הש"ס
א. חולין קכ"ט, א. בכורות ט"ב, ילק"ש תורה תקמ.
ב. קדושין נו"ב, חולין קט"ו, א. בכורות י"א, ילק"ש תורה ש"א. תנצ"א.

גרסות

ואמר רב אסי בכת"מ:
אמר ר' אסי.
והא פיגל במנחה נמי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוא בכת"מ חסרות מלים אלה.

וְשׁוֹר הַנִּסְקָל, וְעֵגְלָה עֲרוּפָה, וְצִפּוּרֵי מְצוּרָע, וְפֶטֶר חָמוֹר, וּבֶשֶׂר בְּחֵלֶב – כּוֹלָם מְשַׁמְּאִין טוּמְאַת אוֹכְלִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: כּוֹלָם מְשַׁמְּאִין טוּמְאַת אוֹכְלִין. וּמוֹדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּבֶשֶׂר בְּחֵלֶב שֶׁמְשַׁמְּא טוּמְאַת אוֹכְלִין, הוֹאִיל וְהִיתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֵׁר. וְאָמַר רַב אֲסִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי טַעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן? "מִכָּל הָאוֹכֵל אֲשֶׁר יֵאָכֵל" – אוֹכֵל שְׁאֵי יָכוֹל לְהֵאָכִילוֹ לְאַחֲרִים קְרוּי אוֹכֵל, אֵינוֹ קְרוּי אוֹכֵל. וְהָא פִּיגֵל בְּמִנְחָה נְמִי אוֹכֵל שְׁאֵי אֵתָהּ יָכוֹל לְהֵאָכִילוֹ לְאַחֲרִים הוּא. – אִי הָכִי, בְּשֶׁר בְּחֵלֶב נְמִי תִּפּוּק לִיהִי דְאוֹכֵל שְׁאֵתָהּ יָכוֹל לְהֵאָכִילוֹ לְאַחֲרִים הוּא! דְתַנֵּיא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אָמַר מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן: בְּשֶׁר בְּחֵלֶב אֲסוּר בְּאֵכִילָה וּמוֹתֵר בְּהֵנָא, שְׁנַאֲמַר "כִּי עַם קְדוֹשׁ אַתָּה לֵה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תִבְשַׁל גְּדִי בְּחֵלֶב אִמּוֹ", וּלְהֵלֵךְ הוּא אָמַר "וְאֲנָשֵׁי קְדוֹשׁ תִּהְיוּן לִי וּבֶשֶׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֵאָכְלוּ", מֵה לְהֵלֵךְ אֲסוּר בְּאֵכִילָה וּמוֹתֵר בְּהֵנָא, אֲפֵי כָאן אֲסוּר בְּאֵכִילָה וּמוֹתֵר בְּהֵנָא! – חֲדָא וְעוּד קָאֲמַר, חֲדָא, דְאוֹכֵל שְׁאֵתָהּ יָכוֹל לְהֵאָכִילוֹ לְאַחֲרִים הוּא. וְעוּד, לְדִידֵיהּ נְמִי הִיתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֵׁר.

כמו מנחה שפיגל, דלא מקבלת טומאה אם הקדישה במחובר, וזה נמי לא היתה לה שעת הכושר! ויש לומר: דאכילת מזבח – שמה אכילה. כדאשכחן ב"אורות ואת בני" (חולין פ"א, א) לענין "אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים", ב"היא חולין ובנה עולה", דחשיב עולה שחיטה הראויה. ואפילו לרבא דלא חשיב ליה שחיטה הראויה, ופטר משום "אותו ואת בני" – לרבי שמעון, לענין "אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים" מודה דשמה אכילה. מידי דהוה אטריפה שנשחטה, דשחיטה שאינה ראויה, והויא "אוכל שאתה יכול להאכילו". ותדע, דהא עצים ולבונה מקבלין טומאה לרבי שמעון, על כרחך משום אכילת מזבח. דאי משום חיבת הקודש לחודיה – הא לא מהניא חיבת הקודש לשוייה "אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים". דאי לא, פיגל במנחה – יטמא לרבי שמעון טומאת אוכלין, הואיל והיתה לה שעת הכושר קודם פיגול, מיד כשנתקדש בכלי, דחיבת הקודש מכשרתה. ועוד: כמו שמבדקת מפרה.

תוספות

עולה לרבי שמעון לא תטמא טומאת אוכלין, דאוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוא. כמו מנחה שפיגל, דלא מקבלת טומאה אם הקדישה במחובר, וזה נמי לא היתה לה שעת הכושר! ויש לומר: דאכילת מזבח – שמה אכילה. כדאשכחן ב"אורות ואת בני" (חולין פ"א, א) לענין "אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים", ב"היא חולין ובנה עולה", דחשיב עולה שחיטה הראויה. ואפילו לרבא דלא חשיב ליה שחיטה הראויה, ופטר משום "אותו ואת בני" – לרבי שמעון, לענין "אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים" מודה דשמה אכילה. מידי דהוה אטריפה שנשחטה, דשחיטה שאינה ראויה, והויא "אוכל שאתה יכול להאכילו". ותדע, דהא עצים ולבונה מקבלין טומאה לרבי שמעון, על כרחך משום אכילת מזבח. דאי משום חיבת הקודש לחודיה – הא לא מהניא חיבת הקודש לשוייה "אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים". דאי לא, פיגל במנחה – יטמא לרבי שמעון טומאת אוכלין, הואיל והיתה לה שעת הכושר קודם פיגול, מיד כשנתקדש בכלי, דחיבת הקודש מכשרתה. ועוד: כמו שמבדקת מפרה.

ועגלה ערופה – לאו כשנערפה, דאם כן, תיפוק ליה משום נבילה, אלא בששחטה, וקא סבר: ירידתה לנחל איתן אוסרתה. ולמאן דאמר: עריפתה אוסרתה, נמי מצנין למימר דקא סבר רבי שמעון עגלה בשחיטה כשירה, כדאמרין בפרק בתרא דכריתות (כה, א). אי נמי: משערפה, ועריפתה מטהרעה מידי נבילה, כדמוכח בסוף "חטאת העוף" (זבחים ע, ב).

אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים – הקשה הרב רבינו אליעזר ממיץ: דהכא לא ממעט רבי שמעון מכתב "אשר יאכל" אלא איסור הנאה, ובפרק "כיסוי הדם" (חולין פ"א, א) ממעט רבי שמעון אף טריפה מכיסוי, משום דכתב "אשר יאכל" ולא אמרין איסורי הנאה דווקא! ויש לומר: דהכא כתיב "מכל האוכל", דמשמע "כל" – לרבינו אפילו אסור באכילה, הילכך לא ממעט אלא איסור הנאה. אבל התם "אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל" כתיב, ולא כתיב "כל", הילכך אמרין ההיא דווקא דשרי באכילה.

בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה – בסוף "כל הבשר" (חולין קט"ו, ב) ליקף איסי איסור אכילה מהך גזרה שוה, ואיסור הנאה מקל וחומר. ונראה דהיינו טעמייהו – דרבי שמעון סבר: אין גזרה שוה למחצה, וילפינן מינה אף היתר הנאה. ואיסי סבר: אהני גזרה שוה ואהני קל וחומר. אי נמי: משום דבההוא קרא דטריפה איירי נמי בקדשים שיצאו חוץ למחיצתן, כדאמר בפרק "בהמה המקשה" (שם סח, ב) דאסירי אף בהנאה, וגלי קל וחומר דילפינן מיניהו. ורבי שמעון דהכא סבר: דפשטיה דקרא בטריפה מיירי.

נאמר כאן אנשי קודש – ואם תאמר: ונילף מ"בבוקדש באש תשרף" דמיירי בפסול קודש, כדאמר בפרק "כל שעה" (פסחים כד, א), ואסירי בהנאה? ויש לומר: דילפינן: עם קודש מ"אנשי קודש".

עיונים

אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים – הקשה הרב רבינו אליעזר ממיץ: דהכא לא ממעט רבי שמעון מכתב "אשר יאכל" אלא איסור הנאה, ובפרק "כיסוי הדם" (חולין פ"א, א) ממעט רבי שמעון אף טריפה מכיסוי, משום דכתב "אשר יאכל" ולא אמרין איסורי הנאה דווקא! ויש לומר: דהכא כתיב "מכל האוכל", דמשמע "כל" – לרבינו אפילו אסור באכילה, הילכך לא ממעט אלא איסור הנאה. אבל התם "אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל" כתיב, ולא כתיב "כל", הילכך אמרין ההיא דווקא דשרי באכילה.

בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה – בסוף "כל הבשר" (חולין קט"ו, ב) ליקף איסי איסור אכילה מהך גזרה שוה, ואיסור הנאה מקל וחומר. ונראה דהיינו טעמייהו – דרבי שמעון סבר: אין גזרה שוה למחצה, וילפינן מינה אף היתר הנאה. ואיסי סבר: אהני גזרה שוה ואהני קל וחומר. אי נמי: משום דבההוא קרא דטריפה איירי נמי בקדשים שיצאו חוץ למחיצתן, כדאמר בפרק "בהמה המקשה" (שם סח, ב) דאסירי אף בהנאה, וגלי קל וחומר דילפינן מיניהו. ורבי שמעון דהכא סבר: דפשטיה דקרא בטריפה מיירי.

נאמר כאן אנשי קודש – ואם תאמר: ונילף מ"בבוקדש באש תשרף" דמיירי בפסול קודש, כדאמר בפרק "כל שעה" (פסחים כד, א), ואסירי בהנאה? ויש לומר: דילפינן: עם קודש מ"אנשי קודש".

אורה ההלכה

הערלה וכלאי הכרם ושור הנסקל ועגלה ערופה וכו' – הערלה, וכלאי הכרם, ושור הנסקל שנשחט, ועגלה ערופה בין שנשחטה בין שנערפה, וציפורי מצורע, ופטר חמור, ובשר בחלב, אף שאסורים בהנאה – כולם מיטמאים טומאת אוכלים. כתוספתא במסכת עוקצין. (רמב"ם ספר טהרה הלכות טומאת אוכלין פ"א ה"ה).

ושור הנסקל רש"י פירש שאין המדובר בשור שנסקל בהוראת בית דין, שהרי שור כזה מטמא טומאה חמורה משום נבילה. אלא המדובר בשור שנשחט לאחר שנגמר דינו לסקילה. והסבירו אחרונים כי מועילה השחיטה להחשיבו כדבר מאכל אף שעתה הוא אסור בהנאה, וככל הוא שדבר העומד להשמד כולו נחשב כמי שאין בו שיעורים, משום שלא נקבעו שיעורים בחלק הנשחט בבחמה (רע"ק א).

ועגלה ערופה רש"י ותוס' (בפירושה הראשון) פירשו שאין מדובר בעגלה ערופה שנערפה כדינה, שהרי בעגלה זו יש טומאת נבילה. אלא מדובר באופן שהורדה אל נחל איתן לצורך עריפתה, ובכך נאסרה בהנאה, ולאחר מכן לא נערפה אלא שנשחטה. והוסיפו עוד התוס' כי תנא זה סבור כדעה האומרת (כריתות כה, א) שירידתה של העגלה הערופה לנחל היא שאוסרתה, ולא כדעה האומרת שעריפתה של העגלה היא שאוסרתה.

אכן הקשו על הצעה זו, שהרי שנינו (זבחים ע"ב, ב) כי עריפת העגלה נחשבת כשחיטתה לענין הרצאתה מכלל טומאת נבילה, ומעתה יש לומר כי מדובר בעגלה שנערפה, והריהי אמנם אסורה בהנאה, אך אינה בכלל טומאת נבילה (תוס' בפירושה השני).

ופטר חמור פטר חמור הוא "פטר רחם", כלומר, הנולד ראשון לאמו, שפטר (=פתח) את רחמה. והקדושה חלה עליו מאלוה בשעה שנולד. בכור זכר של חמור שהוא פטר חמור, מאחר שהוא בהמה טמאה, אינו קדוש, שאינו בגדר קרבן. ואף אין גופו ניתן לכהן, אלא שצריך לפדותו בשה ולתת את השה תחתיו לכהן, ומאותה שעה נעשה פטר החמור רכוש בעליו לכל ענין ומותר בהנאה. ואם לא נפדה החמור – עורפים את ראשו.

בבשר וחלב... הואיל והיתה לו שעת הכושר רבינו גרשום פירש שהן הבשר והן החלב היו מותרים לעצמם קודם שהתבשלו. אכן לדעת רש"י אין זו הכוונה, שהרי אין זה "בשר בחלב" שהיה מותר, אלא בשר לחוד וחלב לחוד (עול"ש), אלא הכוונה שאם היה שורה בשר בחלב כל היום, לא היו נאסרים, שהרי אין בשר בחלב נאסרים אלא על ידי בישול. אכן הקשו אחרונים על פירושו, שהרי השרייה במשקה למשך יומה היא כבישה, וכבישה נחשבת כבישול לענין איסור בשר בחלב. מדרבנן, ונמצא אפוא כי אף בשרייה לא היה לו שעת הכושר (טה"ק). ועוד העירו אחרונים כי שיטתו זו של רש"י אינה כשיטת פירושו במסכת פסחים (כה, א), ששם דחה

לן לפני זריקה — לא היטה לו שעת הכושר. פיגל במנחה מטמאה טומאת אוכלין — וקשה לרבי אשעיה. ליפרקינהו — כלומר, והא קודם שקדשו נכלי יכול לפדומו ולאוכלין, ואי שחמך דהוה ליה שעת הכושר! פרה — אדומה, אף על גב דאסורה בהנאה, מודה רבי שמעון דמטמאה טומאת אוכלין. ואמר ריש לקיש — מאי שעת הכושר הוה לה? אומר היה רבי שמעון פרה נפדית על גב מערכתה — אפילו נשחטה כמיקונה, אלמא: אף על גב דלא פרקה — הא חשיב ליה שעת הכושר, הואיל ומאי למיפרקה. מצוה לפדותה — נמטיה. אבל היה לו שהות ביום כו' — וממילא הוה ידענא כל שכן לאחר זריקה. קודם שיראה לזריקה — ללא הוה ליה שהות. והא פיגל בין בקדשי קדשים כו' דמצוה למזריקה — נלא ממחנה, דאסור לשנות בקדשים.

תוספות

פיגל במנחה מטמאה טומאת אוכלין — וקשה לרבי אשעיה. תימה: למאי דסלקא דעתך השתא, דאיירי רבי אשעיה אפילו בהיה לו שעת הכושר, תיקשי ליה מההיא דלעיל דמודה רבי שמעון בבשר בחלב, הואיל והיתה לה שעת הכושר! ויש לומר: דהוה אמינא, שעת הכושר דבשר בחלב — כגון שנתערבה קודם בישול, כגון דתרי ליה כולי יומא בחלבא, ואחר כך בישל. וכי האי גוונא לא היתה למנחה שעת הכושר קודם שהקדישה. **ההיא** דפרה מטמאה טומאת אוכלין — מפורש בבבא קמא (עו,א) יפה. **והא** לן לפני זריקה דמצוה למיזריקה — אי לאו הך שינוי דאסיקנא לרבי אשעיה, ברייתא גופא לא קשיא ליה: מאי שנא פיגל במנחה דמטמאה טומאת אוכלין, ומאי שנא לן לפני זריקה דאין מטמאה? — דמנחה היתה לה שעת הכושר קודם שהוקדשה.

מיתבי [מקשים] על כך ממה ששינו עזר בברייתא שר' שמעון אומר כי יש קרבן הנותר (שלא נאכל בתוך זמן אכילתו הראוי, ונאסר בהנאה) שהוא מטמא טומאת אוכלין, ויש נותר שאינו מטמא טומאת אוכלין, כיצד? אם לן (עבר עליו לילה) לפני זריקה של דמו על המזבח — אינו מטמא טומאת אוכלין. שכיון שלא נזרק דמו, לא הוכשר באכילה עד שנאסר. ואולם אם לן לאחר זריקה, שהוקרב כדינו — הריהו מטמא טומאת אוכלין, שכן היתה לו שעת הכושר. (והא) ובשר הפיגול (שחשב בשעת עבודה לאוכלו מחוץ לזמנו הראוי ונפסל), בין בקרבנות קדשי קדשים בין בקרבנות קדשים קלים — אינו מטמא טומאת אוכלין, שהרי נאסר באכילה בשעת עבודה, ולא היתה לו שעת הכושר. ואולם אם פיגל הכהן במנחה (שחשב לאוכלה שלא בזמנה הראוי) — הריהו מטמא טומאת אוכלין, שכן היתה לה שעת הכושר (בעודה קמח לפני שהתקדשה למנחה). והרי זה בניגוד לשמועה ששמע ר' אשעיה בדברי ר' שמעון שאין המנחה שהתפגלה ראוי לקבל טומאת אוכלין! ומשיבים: לא קשיא [אין זה קשה], כאן שאמר ר' שמעון בברייתא שהמנחה שהתפגלה ראוי לקבל טומאת אוכלין מדובר כשהיתה לה שעת הכושר קודם שהתקדשה. ואילו כאן ששיטת ר' שמעון (לשמועתו של ר' אשעיה) שהמנחה שהתפגלה אינה מקבלת טומאת אוכלין מדובר כשלא היתה לה לפני כן שעת הכושר. ושואלים: היכי דמי [כיצד בדיוק] אתה יכול למצוא מנחה שלא היתה לה שעת הכושר, והרי לפני שהוקדש קמח החיטים למנחה, היה מותר באכילה? ומשיבים: במקרה דאקדשינהו [שהקדיש אותם, את החיטים] עוד בהיותם מחוברים לקרקע שאז אין הם מקבלים טומאה. ולכשנצטרו לא היו ראויים לקבל טומאה, שהרי נאסרו באכילה. ושואלים: אף אלה היתה להם שעת הכושר לאכילה, שהרי יכול היה ליפרקינהו [לפדות אותם], שכל עוד לא התקדשו בקדושת הגוף על ידי כלי שרת יכולים לפדותם! ומסייגים את השאלה: הניחא להך לישנא [זה נוח, אין זו שאלה, ללשון זו] שאמר ר' אשעיה כי מנחות ונסכים שטרם התקדשו בכלי, הטמאין — מדוע החיטים שהוקדשו בעודם במחובר לקרקע אינן נחשבות שהיתה להם שעת הכושר, שהרי אין אפשרות לפדותן מפני שטהורות הן. אלא להך לישנא [ללשון זו, השניה] שאמר ר' אשעיה, שאפילו הטהורין נפדין, הרי כיון שהוקדשו החיטים במחובר היתה להם שעת הכושר, שהרי יכול לפרקינהו [לפדות אותם] עכשיו, אף שהן טהורות! ומשיבים: אם אמנם היה פודה אותן — היתה זו נחשבת להן כשעת הכושר, ואולם השתא מיהא [עכשיו על כל פנים] הוא לא פריק [לא פדה] אותן, ולכן אין זו נחשבת כשעת הכושר. ודוחים: אף שבפועל לא פדה אותן, ואולם כיון דאי בעי, פריק ליה [שאלם רצה, היה פודה אותן], נחשב הדבר כשעת הכושר, אף שלא פדה אותן בפועל. שכן שמעינן ליה [שמענו אותן] את ר' שמעון שאמר שכל דבר העומד לפדות — כפדוי דמי [הוא נחשב]. דתניא [שכן שוניה ברייתא], ר' שמעון אומר: פרה אדומה, אף שנשחטה, והריהי אסורה בהנאה, מטמאה טומאת אוכלין, הואיל והיתה לה שעת הכושר להיפדות, ולהיאכל. ויותר מכך אמר ריש לקיש שאומר היה ר' שמעון כי פרה אדומה נפדית אפילו כאשר היא כבר נתונה על גב מערכתה ועומדת להישרף! ודוחים: הכי השתא [כיצד אתה משהו] פרה אדומה לדין המנחה. שהרי בשלמא [בנייה, מוכן הדבר] מדוע הפרה עומדת לפדות היא כל עוד לא נשרפה, שכן אם מצא פרה אדומה אחרת נאה הימנה [ממנה], הרי זו מצוה לפדותה ולקנות ברמיה את הפרה האחרת. אלא הני [אלה] המנחות וכי יש מצוה לפדותן?! ומקשים: והא [והרי] במקרה שלן הבשר לפני זריקה, שמצוה למיזריקה [לזרוק] את הדם, ואי בעי [ואם רצה] זרק את הדם ולא היה הקרבן נפסל, ויש לומר אף כאן כל העומד להיזרק כזרוק דמי, וייחשב כזרוק כבר, והיתה לו איפוא לבשר שעת הכושר, ובכל זאת קתני [שנוה] ר' שמעון בברייתא שאין מטמא הנותר טומאת אוכלין, כיון שלא היתה לו שעת הכושר! ודוחים: הכא במאי עסקינן [כאן בברייתא במה, באיזה מקרה, אנו עוסקים]? כשלא היתה שהות ביום למיזריקה [לזרוק]. את הדם, וכגון שנשחט הקרבן סמוך לשקיעת החמה, ולכן אינו עומד להיזרק. ושואלים: אבל נוכל איפוא לדייק כי במקרה שנשחט הקרבן במשך היום, והיתה לו שהות ביום לזרוק את הדם, מאי [מה] יהא הדין לשיטת ר' שמעון? שבשר הנותר מטמא טומאת אוכלין, אם כן, אדתני [עד שהתנא שוניה] בברייתא להבחין בין הבשר הלן לפני זריקה (שאינו מטמא טומאת אוכלין) לבין לן לאחר זריקה שהריהו מטמא טומאת אוכלין — ליפלוג בדידה [שחילק בה עצמה, כשלא הבשר קודם זריקה]. ויאמר כן: במה דברים אמורים כשכאשר לן הבשר לפני זריקה אינו מטמא טומאת אוכלין? כשלא היתה לו שהות ביום לזרוק את הדם, אבל אם היתה לו שהות ביום — הריהו מטמא טומאת אוכלין! ומשיבים: הכי נמי קאמר [כך גם כן אמר]. כלומר, זו משמעות דבריו בברייתא, שאם לן הבשר קודם שיראה (שהיה דמו ראוי) לזריקה — אינו מטמא טומאת אוכלין, ואם לן לאחר שיראה (שנעשה הדם ראוי) לזריקה — מטמא טומאת אוכלין. ומקשים עוד: האם אמר ר' שמעון שכל העומד להיפדות נחשב כבר כפדוי, ולכן הריהו כמי שהיה לו שעת הכושר (אף שלא נפדה בפועל): והא [והרי] שינו עזר בברייתא שאם פיגל, בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים — אין הם מיטמאים בטומאת אוכלין, שכן לא היתה להם שעת הכושר, ואולם כיון שקודם שהתפגלו היתה מצוה למיזריקה [לזרוק]. את דמם,

מסורת הש"ס
ג. בייק ע"ב, תוספתא
עקצין פ"ג יב.
ד. תוספתא פרה פ"ז ט.
שבועות י"א,ב. חולין פ"א,ב.
ה. בייק ע"ב, שבועות שם.
חולין פ"א,א.

גדרות
נותר שהוא מטמא בכת"מ: נותר מטמא. **לה שעת** בכת"מ: לו שעת. **לישנא דאמר** אפילו בכת"מ: לישנא דאפי'. **פריק ליה** בכת"מ: פריק. **אומר היה רבי שמעון** בכת"מ: היה ר"ש אומר. **לן לפני** בכת"מ: לפני. **אדתני לן לאחר** בכת"מ: אדתני לאחר. **מצוה למיזריקה** בכת"מ: דמצוה למיזריקה.

טומאת אוכלין, ליפלוג בדידה: במה דברים אמורים — שלא היתה לו שהות ביום, אכל היתה לו שהות ביום — מטמא טומאת אוכלין! — הכי נמי קאמר: לן קודם שיראה לזריקה — אינו מטמא טומאת אוכלין, לאחר שיראה לזריקה — מטמא טומאת אוכלין. — והא פיגל בין בקדשי קדשים בין בקדשי קדשים קלים מטמא טומאת אוכלין, ויש נותר שאינו מטמא טומאת אוכלין, כיצד? אם לן (עבר עליו לילה) לפני זריקה של דמו על המזבח — אינו מטמא טומאת אוכלין. שכיון שלא נזרק דמו, לא הוכשר באכילה עד שנאסר. ואולם אם לן לאחר זריקה, שהוקרב כדינו — הריהו מטמא טומאת אוכלין, שכן היתה לו שעת הכושר. (והא) ובשר הפיגול (שחשב בשעת עבודה לאוכלו מחוץ לזמנו הראוי ונפסל), בין בקרבנות קדשי קדשים בין בקרבנות קדשים קלים — אינו מטמא טומאת אוכלין, שהרי נאסר באכילה בשעת עבודה, ולא היתה לו שעת הכושר. ואולם אם פיגל הכהן במנחה (שחשב לאוכלה שלא בזמנה הראוי) — הריהו מטמא טומאת אוכלין, שכן היתה לה שעת הכושר (בעודה קמח לפני שהתקדשה למנחה). והרי זה בניגוד לשמועה ששמע ר' אשעיה בדברי ר' שמעון שאין המנחה שהתפגלה ראוי לקבל טומאת אוכלין! ומשיבים: לא קשיא [אין זה קשה], כאן שאמר ר' שמעון בברייתא שהמנחה שהתפגלה ראוי לקבל טומאת אוכלין מדובר כשהיתה לה שעת הכושר קודם שהתקדשה. ואילו כאן ששיטת ר' שמעון (לשמועתו של ר' אשעיה) שהמנחה שהתפגלה אינה מקבלת טומאת אוכלין מדובר כשלא היתה לה לפני כן שעת הכושר. ושואלים: היכי דמי [כיצד בדיוק] אתה יכול למצוא מנחה שלא היתה לה שעת הכושר, והרי לפני שהוקדש קמח החיטים למנחה, היה מותר באכילה? ומשיבים: במקרה דאקדשינהו [שהקדיש אותם, את החיטים] עוד בהיותם מחוברים לקרקע שאז אין הם מקבלים טומאה. ולכשנצטרו לא היו ראויים לקבל טומאה, שהרי נאסרו באכילה. ושואלים: אף אלה היתה להם שעת הכושר לאכילה, שהרי יכול היה ליפרקינהו [לפדות אותם], שכל עוד לא התקדשו בקדושת הגוף על ידי כלי שרת יכולים לפדותם! ומסייגים את השאלה: הניחא להך לישנא [זה נוח, אין זו שאלה, ללשון זו] שאמר ר' אשעיה כי מנחות ונסכים שטרם התקדשו בכלי, הטמאין — מדוע החיטים שהוקדשו בעודם במחובר לקרקע אינן נחשבות שהיתה להם שעת הכושר, שהרי אין אפשרות לפדותן מפני שטהורות הן. אלא להך לישנא [ללשון זו, השניה] שאמר ר' אשעיה, שאפילו הטהורין נפדין, הרי כיון שהוקדשו החיטים במחובר היתה להם שעת הכושר, שהרי יכול לפרקינהו [לפדות אותם] עכשיו, אף שהן טהורות! ומשיבים: אם אמנם היה פודה אותן — היתה זו נחשבת להן כשעת הכושר, ואולם השתא מיהא [עכשיו על כל פנים] הוא לא פריק [לא פדה] אותן, ולכן אין זו נחשבת כשעת הכושר. ודוחים: אף שבפועל לא פדה אותן, ואולם כיון דאי בעי, פריק ליה [שאלם רצה, היה פודה אותן], נחשב הדבר כשעת הכושר, אף שלא פדה אותן בפועל. שכן שמעינן ליה [שמענו אותן] את ר' שמעון שאמר שכל דבר העומד לפדות — כפדוי דמי [הוא נחשב]. דתניא [שכן שוניה ברייתא], ר' שמעון אומר: פרה אדומה, אף שנשחטה, והריהי אסורה בהנאה, מטמאה טומאת אוכלין, הואיל והיתה לה שעת הכושר להיפדות, ולהיאכל. ויותר מכך אמר ריש לקיש שאומר היה ר' שמעון כי פרה אדומה נפדית אפילו כאשר היא כבר נתונה על גב מערכתה ועומדת להישרף! ודוחים: הכי השתא [כיצד אתה משהו] פרה אדומה לדין המנחה. שהרי בשלמא [בנייה, מוכן הדבר] מדוע הפרה עומדת לפדות היא כל עוד לא נשרפה, שכן אם מצא פרה אדומה אחרת נאה הימנה [ממנה], הרי זו מצוה לפדותה ולקנות ברמיה את הפרה האחרת. אלא הני [אלה] המנחות וכי יש מצוה לפדותן?! ומקשים: והא [והרי] במקרה שלן הבשר לפני זריקה, שמצוה למיזריקה [לזרוק] את הדם, ואי בעי [ואם רצה] זרק את הדם ולא היה הקרבן נפסל, ויש לומר אף כאן כל העומד להיזרק כזרוק דמי, וייחשב כזרוק כבר, והיתה לו איפוא לבשר שעת הכושר, ובכל זאת קתני [שנוה] ר' שמעון בברייתא שאין מטמא הנותר טומאת אוכלין, כיון שלא היתה לו שעת הכושר! ודוחים: הכא במאי עסקינן [כאן בברייתא במה, באיזה מקרה, אנו עוסקים]? כשלא היתה שהות ביום למיזריקה [לזרוק]. את הדם, וכגון שנשחט הקרבן סמוך לשקיעת החמה, ולכן אינו עומד להיזרק. ושואלים: אבל נוכל איפוא לדייק כי במקרה שנשחט הקרבן במשך היום, והיתה לו שהות ביום לזרוק את הדם, מאי [מה] יהא הדין לשיטת ר' שמעון? שבשר הנותר מטמא טומאת אוכלין, אם כן, אדתני [עד שהתנא שוניה] בברייתא להבחין בין הבשר הלן לפני זריקה (שאינו מטמא טומאת אוכלין) לבין לן לאחר זריקה שהריהו מטמא טומאת אוכלין — ליפלוג בדידה [שחילק בה עצמה, כשלא הבשר קודם זריקה]. ויאמר כן: במה דברים אמורים כשכאשר לן הבשר לפני זריקה אינו מטמא טומאת אוכלין? כשלא היתה לו שהות ביום לזרוק את הדם, אבל אם היתה לו שהות ביום — הריהו מטמא טומאת אוכלין! ומשיבים: הכי נמי קאמר [כך גם כן אמר]. כלומר, זו משמעות דבריו בברייתא, שאם לן הבשר קודם שיראה (שהיה דמו ראוי) לזריקה — אינו מטמא טומאת אוכלין, ואם לן לאחר שיראה (שנעשה הדם ראוי) לזריקה — מטמא טומאת אוכלין. ומקשים עוד: האם אמר ר' שמעון שכל העומד להיפדות נחשב כבר כפדוי, ולכן הריהו כמי שהיה לו שעת הכושר (אף שלא נפדה בפועל): והא [והרי] שינו עזר בברייתא שאם פיגל, בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים — אין הם מיטמאים בטומאת אוכלין, שכן לא היתה להם שעת הכושר, ואולם כיון שקודם שהתפגלו היתה מצוה למיזריקה [לזרוק]. את דמם,

עיונים

פרה נפדית על גב מערכתה בסוגיה בשבועות (יא,ב) הוסבר כי פרה אדומה נפדית על גב מערכתה משום שהיא מכלל קדשי ברך הבית. וטעמו של דבר, משום שאינה נשחטת במקדש, ואין מוים את דמה שם, וכל מעשיה מחוץ למקדש (בהר הזיתים). שאף שקונים אותה מכספי הקדשים (שהרי היא משמשת לצרכי טהרת ישראל) אין בה קדושת הגוף כאחר הובחים. אמנם באותה סוגיה, הובאה הצעה לפרש טעמה של פדיון פרה אדומה, לדעת חכמים (החולקים על ר' שמעון) הסבורים שפרה אדומה היא קדשי מזבח (ר"י מיגאש שם). שכן נטאי בית דין הוא, שבין שהפרה האדומה אינה מצויה, ודמיה יקרים ביותר, דואגים שמא יהא הפסד גדול אם לא תשמש למטרתה, ודעתם של בית דין על כך.

בשלמא פרה עומדת לפדות היא שאם מצא אחרת נאה... הקשו אחרונים: וכי במנחות לא כך הדין, שאם מצא חטים נאות מאלה — מצוה לפדותן ולהביא ברמיהן מן היותר טובות, שהרי מצוה להביא מן המובחר. וקל וחומר הוא, מה פרה אדומה הקלה, שאינה קריבה במקדש — מצוה להביאה מן המובחר, ופדים לשם כך את זו שלפנינו, מנחה החמורה ממנה, שקריבה במקדש — מצוה להביאה מן המובחר, ופדים את זו שלפנינו! והשיבו כי אין לומר כן. שמאחר שהמנחה הוכנה לקרבן ונתקדשה בכך בקדושת הגוף — שוב אין לבטל את קדושתה על ידי פדיון. מה שאין כן בפרה אדומה, שאינה קריבה בפנים — מצוה לפדותה, אם מצא אחרת נאה הימנה (שפ"א).

אכן רבינו גרשום פירש כי המנחות מעיקרן לא באו אלא מן המובחר, שמאחר והקדישה ודאי היתה זו משובחת ביותר.

אורה ההלכה

יש נותר שהוא מטמא טומאת אוכלין הנותר, אף על פי שהוא אסור בהנאה, הריהו מיטמא טומאת אוכלים. כ"ר שמעון. (רמב"ם ספר טהרה הלכות טומאת אוכלין פ"א ה"ב). **פרה מטמאה טומאת אוכלין** בשר פרה אדומה, אף על פי שהוא אסור בהנאה, הריהו מיטמא טומאת אוכלין. כ"ר שמעון. (רמב"ם שם). **פרה נפדית על גב מערכתה** פרה אדומה שנשחטה לשם חולין על גב מערכתה — אין לה פדיון לעולם. כתוספתא במסכת פרה. (רמב"ם שם הלכות פרה אדומה פ"א ה"ט). **שאם מצא אחרת נאה הימנה** קנו פרה אדומה אחת, ומצא אחרת נאה ממנה — הרי זה תיפדה שלא במום. (רמב"ם שם ה"ז).

פיגל בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים מצוה למיזריקה קרבן שנשחט שלא לשמו, וכן מנחה שקמצה שלא לשמה, בין בזמן בין בשגגה — חייב להשלים את שאר העבודות לשמן במחשבה הנכונה. כנגרא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות פסולי המוקדשין פ"טו ה"ג).

